

נוהל זה הינו נוסח חלקי שהותר לעיון על פי חוק חופש המידע

			נהלי אג"מ
מספר: 221.110.08	תת-פרק: מענה לאירועים	פרק: מבצעים וחירום	
שם: נוהל פתיחה באש			תאריך פרסום: 03/09/2020
			תאריך תחילה: 01/09/2020
			תאריך ביטול:
			נוסח: 2

נוהל פתיחה באש

1. תקציר

א. **מהות הנוהל** – נוהל זה נועד לפרט ולהבהיר את הוראות הפתיחה באש בכל אחד מהמצבים המנויים בפקודת המטא"ר 06.02.14 - "השימוש בכלי ירייה" ולהוסיף עליהן הוראות ביצוע.

ב. **מצבים מבצעיים**

- (1) פתיחה באש במהלך מעצר חשוד בביצוע פשע מסוכן.
- (2) פתיחה באש לעצירת רכב.
- (3) שימוש בכלי ירייה לצורך הגנה עצמית.
- (4) פתיחה באש במהלך מעצר חשוד כמחבל מתאבד.
- (5) פתיחה באש לעבר מידי אבנים, משליכי בקבוקי תבערה ויורי זיקוקין בכינון ישיר.

ג. **השיקולים העיקריים לכתיבת הנוהל**

- (1) ביום 02.09.2007 נכנסה לתוקפה פקודת המטה הארצי 06.02.14 "השימוש בכלי ירייה".
- (2) נוהל זה קובע את סמכות השוטר להשתמש בכלי ירייה. במהלך תפקידו ולשם ביצועו ואת התנאים והסייגים למימוש סמכות זו.
- (3) הנחיות לפתיחה באש לעבר משליכי בקבוקי תבערה, יורי זיקוקין ומידי אבנים במצבים מסכני חיים, אושרה ע"י רה"מ והיועמ"ש לממשלה ביום 24.9.15.
- (4) הוראות הפתיחה באש שלהלן אושרו על ידי היועמ"ש של המשטרה.

ד. **אחריות מקצועית לנוהל :**

(1) **אחריות לעדכון הנוהל** - ר' תחום תכנון מבצעי .

(2) **אחריות חוקית / משפטית** - יועמ"ש מ"י.

2. מטרת הנוהל

קביעת סמכות השוטר להשתמש בכלי ירייה במהלך תפקידו ולשם ביצועו ואת התנאים והסייגים למימוש סמכות זו.

3. מושגים

- א. **חשוד** - מי שקיים לגביו חשד בסבירות גבוהה כי ביצע או סייע, או ניסה לבצע פשע מסוכן. הדרישה לסבירות גבוהה מחייבת שהחשד יהא מבוסס על עובדות או על מידע אמין, בהתחשב בתנאי המקום והזמן.
- ב. **פשע מסוכן** – עבירה מסוג פשע, היוצרת סיכון ממשי לחיים או לשלמות הגוף של האדם, ובהתאם לפקודת המטא"ר 06.02.14 סעיף 2 א.1 לעניין השימוש בכלי ירייה לביצוע מעצר בעבירה מסוג פשע.
- ג. **מפגע מתאבד** – מי שזוהה בודאות או בזיהוי ברמה קרובה לודאות, על פי הסמ"חים המפורטים בנוהל אג"מ/מב"צ 90.221.110.011 התמודדות עם מחבל מתאבד או בכל דרך אחרת כמחבל מתאבד.
- ד. **חשוד כמפגע מתאבד** – מי שזוהה במידה פחותה מזיהוי ודאי או קרוב לודאי כמחבל מתאבד.

4. הוראות פתיחה באש

א. פתיחה באש במהלך מעצר חשוד בביצוע פשע מסוכן

- (1) גם משקמה הסמכות להשתמש בכלי ירייה לצורך ביצוע מעצר, ונתמלאו התנאים המפורטים בפקודת המטא"ר 06.02.14 סעיף 2 א. – יש לשקול היטב אם ראוי לפתוח באש, בהתחשב בכל נסיבות האירוע.
- (2) הוחלט להשתמש בכלי הירייה, ייעשה הדבר, במידת האפשר, לפי סדר הפעולות המפורט להלן:
- א) שלב א' - **מתן אזהרה**: האזהרה תינתן בקריאה בקול רם, במידת האפשר בשפה המובנת לחשוד, בנוסח אחיד. נוסחי האזהרה בשפות עברית, אנגלית וערבית יהיו כלהלן:
- (1) עברית: **"משטרה, עצור או שאני יורה"**.
- (2) אנגלית: **"POLICE, STOP OR I'LL SHOOT"**.
- (3) ערבית: **"שורטה. ואקף ולא בטוחק"**.
- ב) שלב ב' - **יריית אזהרה באוויר**: יריית אזהרה באוויר תבוצע כשהנשק מכוון כלפי מעלה ולירייה בודדת, ולאחר שהיורה וידא שאין בפעולת הירי משום סכנת פגיעה

אפשרית לנפש או לרכוש.

- ג) שלב ג' - **ירי מכון**: יש לירות לעבר רגלי החשוד בנשק המכוון לירייה בודדת, אין לכוון ואין לירות לעבר פלג גופו העליון של החשוד.
- 3) המעבר משלב לשלב יבוצע רק אם השלב הקודם לא הביא להשגת המטרה, ועדיין מתקיימים התנאים לפתיחה באש.
- 4) כאשר זוהה בבירור, כי החשוד נושא נשק חס, ניתן יהיה לוותר על מתן אזהרה, על ידי ירי באוויר כמצוין בתיאור שלב ב'.
- 5) יש להפסיק את הירי מיד כשפסק הצורך בכך, כגון: החשוד נפגע כתוצאה מהירי, החשוד הפסיק את בריחתו, החשוד הרים ידיים או נפל. לאחר הפסקת הירי, בנסיבות שכאלו, יש לגשת לחשוד, אם אפשר תוך חיפוי, ולבדוק אם הוא חמוש. אם הוא חמוש, יש לפרוק את נשקו מעליו ולעוצרו.
- 6) שימוש בכלי ירייה לצורך ביצוע מעצר, ייעשה בהוראת איש המשטרה שהינו המפקד באירוע. הוראה זו אינה חלה על שוטר בודד.

סעיף נמחק - נימוק - חשיפת טקטיקות מבצעיות וסיכול שיטות עבודה.

ב. שימוש בכלי ירייה לצורך הגנה עצמית

- 1) בסיס חוקי:
- א) סעיף 34 לחוק העונשין, התשל"ז-1977, מסדיר את סוגיית ההגנה העצמית וקובע כי: "לא יישא אדם באחריות פלילית למעשה שהיה דרוש **באופן מיידי** כדי להדוף תקיפה שלא כדין שנשקפה ממנה סכנה מוחשית של פגיעה בחייו, בחירותו, בגופו או ברכושו, שלו או של זולתו...".
- ב) בהתאם, קובע סעיף 4 לפקודת המטה הארצי 06.02.14 "השימוש בכלי ירייה" כי "השימוש בכלי ירייה – מותר, כאשר יש **חשש ממשי לפגיעה מיידיית בחיים או בשלמות הגוף** של השוטר או של אחרים, ואין כל דרך אחרת למנוע אותה פגיעה".
- 2) אי לכך, משקמה הסמכות להשתמש בכלי ירייה כדי להדוף תקיפה, בנשק חס או קר, שהעמידה בסכנת פגיעה ממשית ומיידיית את חייו או את שלמות גופו של שוטר או של אחרים ואין דרך אחרת למנוע את הפגיעה - ניתן לפתוח באש.
- 3) השימוש בכלי ירייה בנסיבות אלו ייעשה בהתאם למפורט להלן:
- א) ניתן לוותר על מתן אזהרה על כל שלביה.
- ב) הירי יהיה לכיוון התוקף, במגמה לפגוע בו, כך שיימנע ממנו להשלים את ביצוע מעשה התקיפה.
- ג) יש להפסיק את הירי מיד משפסק הצורך בכך.

סעיף נמחק - נימוק - חשיפת טקטיקות מבצעיות וסיכול שיטות עבודה.

ג. פתיחה באש לעבר משליכי בקבוקי תבערה, יורי זיקוקין ומיידים אבנים במצבים מסכני חיים (אושר על ידי ראש ממשלה והיועץ המשפטי לממשלה ביום 24.9.15)

המצבים בהם שוטר רשאי לפתוח באש נגד אדם המשליך, או העומד להשליך, בקבוק תבערה, היורה, או עומד לירות, זיקוקין או המיידה, או עומד לידות, אבנים במצבים מסכני חיים, באופן המהווה סכנה מוחשית ומיידית לחיי השוטר או לחיי אדם אחר:

1) פתיחה באש לעבר משליכי בקבוקי תבערה ויורי זיקוקין בכינון ישיר

א) שוטר רשאי לפתוח באש לעבר אדם שנראה בבירור שהוא משליך, או עומד להשליך, בקבוק תבערה, או יורה, או עומד לירות, זיקוקין בכינון ישיר, על מנת למנוע את הסכנה.

ב) ניתן לפתוח באש רק כאשר ישנה סכנה מוחשית ומיידית לפגיעה בחייו או בשלמות גופו של אדם.

2) פתיחה באש לעבר מיידים אבנים

א) שוטר רשאי לפתוח באש לעבר מי שנראה בבירור מיידה, או עומד ליידות, אבנים, רק בנסיבות בהן קמה סכנה מוחשית ומיידית שהאבן תגרום לפגיעה בחייו או בשלמות גופו של אדם.

ב) דוגמאות למקרים בהם, בהתקיים סכנה מוחשית ומיידית לפגיעה בחייו או בשלמות גופו של אדם, ניתן יהיה לפתוח באש:

1) יידי אבנים לעבר כלי רכב הנוסע בנתיב תחבורה.

2) יידי אבנים תוך שימוש בקלע דוד / רוגטקה.

3) השלכת סלעים / אבנים גדולות מגגות / ממקומות גבוהים לעבר אזרחים או שוטרים בלתי ממוגנים.

ג) ראה שוטר כי אדם יידה אבנים באופן המסכן חיי אדם, אך נראה שאין בכוונתו ליידות אבנים נוספות, כגון אם האדם מתרחק / בורח מהמקום – אין לפתוח באש, אלא במסגרת נוהל מעצר חשוד.

5. דגשים

א. אין בנוהל זה כדי להתיר פתיחה באש לצורך פיזור מתפרעים, שלא במצבים מסכני חיים. פיזור מתפרעים ייעשה בהתאם לנוהל הטיפול בהפרות סדר ובהתאם למדרגים הקבועים בו.

ב. גם במקום בו קמה סמכות לפתוח באש לפי נוהל זה, ייעשה, ככל הניתן, שימוש בירי באופן המינימלי הנדרש למניעת הסכנה (דוגמאות: מתן עדיפות לירי ברובה "רוגר" במקום בו הדבר אפשרי, ירי לעבר הרגליים בלבד כאשר יש בכך כדי למנוע את הסכנה).

ג. אין לפתוח באש כאשר הסכנה לפגיעה בבלתי מעורבים עולה על הסיכון אותו מבקשים למנוע.

ד. מפקד רשאי להורות על הגבלת האפשרות לפתוח באש במצבים הקבועים בנוהל זה.

ה. אין לפתוח באש במקרה שהסכנה חלפה.

6. פעולות לביצוע מיידית לאחר סיום פעולת הירי

- א. עריכת חיפוש על גופו של החשוד - ככל הניתן תוך הצבת שוטר מאבטח בזווית של 90 מעלות ביחס למיקום השוטר עורך החיפוש.
- ב. הגשת טיפול רפואי לנפגע.
- ג. ביצוע פעולות למניעת בריחתו של החשוד ולמניעת פגיעה בו, כלהלן:
- 1) השכבת החשוד על פניו, תוך פישוק ידיו ורגליו.
 - 2) היה והחשוד חמוש או יש חשש כי הינו חמוש - יש לדרוש ממנו להשליך את נשקו מחוץ להישג ידו, לכיוון המנוגד לכיוון בו נמצא הכוח המשטרתי ובטווח הראייה של אנשי הכוח.
 - 3) פריקה ובדיקת כלי הירייה.
 - ד. בידוד זירת האירוע עד הגעת גורמי החקירה או הכוח המחליף.
 - ה. דיווח על האירוע למפקד הישיר, בהקדם האפשרי.
 - ו. ביצוע סריקה לאיתור נפגעים נוספים או נזק לרכוש.
 - ז. הרגעת האוכלוסייה והחזרת הסדר על כנו.
 - ח. מילוי "דו"ח פעולה".

7. דיווח

א. שימוש בנשק

- 1) בכל אירוע/מצב שבו נעשה שימוש בנשק יש לדווח לרמה הממונה דיווח ראשוני בקשר או טלפוני, סמוך ככל הניתן לאירוע במידת האפשר.
 - 2) העברת דיווח משלים למפקד הישיר עם הגעה ליחידה ע"ג טופס מ-1072 ("דו"ח פעולה"); במג"ב - דו"ח משימה.
 - 3) ביצוע תחקיר מבצעי על ידי הרמה הממונה ע"פי נוהל 90.221.100 "נוהל דיווח אירועים ומבצעים".
- ב. **חובת הדיווח חלה גם על מצב של פליטת כדור, כאשר:**
- 1) השוטר/המתנדב הפולט כדור ידווח מיידית למפקדיו על האירוע.
 - 2) כל שוטר/מתנדב הנוכח בעת אירוע פליטת כדור ידווח על האירוע לממונים עליו.

8. רמה המבצעת המחויבת לנוהל

- א. **מרמת השוטר/המתנדב נושא הנשק** - הוראות פתיחה באש נמצאות באפליקציית פנקס כיס / פנקס כיס לסייר / תיקיית סמכויות / שימוש בנשק.
- השוטר/המתנדב הנושא נשק ירענן את ההוראות בהתאם לצורך.
- ב. **תחנה, מרחב ומחוז** - תיעוד ב"דו"ח פעולה"; **מג"ב** - דו"ח משימה ותחקירים מבצעיים.

9. הטמעה והדרכה

א. **בהכשרה** - הוראות פתיחה באש יועברו כחלק חובה בכל הקורסים בהכשרה.

ב. **רענון**

(1) הוראות פתיחה באש יועברו כחלק חובה בתדריך המבצעי לפני יציאה למשימה.

(2) שוטרים שאינם בפעילות מבצעית אך נושאים נשק יבוצע רענון הוראות הפתיחה באש במסגרת ביצוע מטווח תקופתי.

10. בקרה

א. בקיאות השוטרים בהוראות הפתיחה באש.

ב. ביצוע רענונים כנדרש.

ג. קיומם של דיווחים מלאים ברמת התחנה, מרחב ומחוז על השימוש בנשק (טופס מ-1072 "דו"ח פעולה"); במג"ב - דו"ח משימה.

ד. ביצוע תחקירים על שימוש בנשק.

ה. דיווח מלא על אירועי פליטת כדור.

11. נספחים

נספח א' - חידוד "הוראות פתיחה באש", הנחיות יועמ"ש מתאריך 15.09.2016.

הוראות פתיחה באש – הנחיות יועמ"ש מתאריך 15.9.2016

1. חידוד היועמ"ש להוראות הפתיחה באש, כחלק בלתי נפרד מהן, להלן:
 - א. ירי בכיוון עקיף (לדוגמא: ירי לכיוון שכונת פסגת זאב המבוצע ממ"פ שועפאט) עלול, בנסיבות מסוימות, לעלות כדי סכנת חיים, באופן המצדיק הפעלת הוראות הפתיחה באש.
 - ב. **אין לבצע ירי לאחר חלוף הסכנה**. בהקשר זה, אין זה מעלה או מוריד אם המפגע השלים את ביצוע זממו אם לאו, או אם בעת קיום הסכנה בוצע לעברו ירי במטרה להסיר את הסכנה או אם לאו. **משחלפה הסכנה פסק הצורך בירי**. על כן, ככל שבעת קיום הסכנה נעשה שימוש מוצדק בנשק חם הרי ששימוש זה יופסק לאלתר, ואם טרם נעשה שימוש בנשק חם, אף אם הייתה הצדקה לירי בעת האירוע, לא ניתן לעשות כן משחלפה הסכנה.
 - ג. יחד עם זאת, אף אם חלפה הסכנה ואין עוד הצדקה לירי לצורך הגנה עצמית, ניתן לפתוח באש במסגרת נוהל מעצר חשוד, בהתקיים התנאים הקבועים לכך (דוגמא: היות החשוד מעורב בביצוע "פשע מסוכן") ובהתאם לסייגים ולהוראות הקבועות בפקודה ובנוהל פתיחה באש הנ"ל.
 - ד. כאשר ישנה הצדקה לפתיחה באש, מטרתה של זו היא **להסיר את הסכנה** ולא להרוג את הגורם המסכן, אף שלעיתים עשוי הירי להסתיים בתוצאה קטלנית. משכך, במצבים מסוימים (לדוגמא: כאשר מדובר בירי המבוצע ע"י צלפים מטווח המאפשר **פגיעה מדויקת ואפקטיבית** בגורם הסיכון, אשר בכוחה להסיר את הסכנה אף ללא ירי לעבר "מרכז המסה") **יש לשקול ביצוע ירי לעבר פלג הגוף התחתון**.
 - ה. יחד עם זאת, **כשהדבר אינו אפשרי** (לדוגמא: אירוע המתרחש ללא הכנה מוקדמת למול עיניו של השוטר הנדרש להגיב באופן מיידי, או כאשר מדובר בצלף המוצב בטווח בו רק ירי לעובר "מרכז המסה" יבטיח נטרול הסכנה ממנו), על השוטר לנקוט, בנחישות וללא היסוס, **בכל הפעולות הנדרשות** כדי להסיר את הסכנה.
1. יש להימנע באופן מוחלט משימוש במונח **"ירי על מנת להרוג"**, מונח שאינו עולה בקנה אחד עם הוראות החוק, ותחתיו יש להקפיד על שימוש במונחים: **"ירי על מנת להסיר את הסכנה"**

או "ירי על מנת לנטרל את הסכנה". יובהר, אין מדובר בהבדל סמנטי בלבד. מטרת הירי החוקי אחת היא - להסיר את הסכנה ואין היא מכוונת להריגת המפגע (אף שלא פעם זו תהיה התוצאה).

2. הטמעה והדרכה:

- א. באחריות מפקדים להביא הנחיות אלו בפני השוטרים, כחלק בלתי נפרד מהוראות הפקודה והנוהל, בתדרוכים לפני פעילות / משמרת, במסגרת שיעורים שבועיים ובמסגרת ההכשרות השונות.
- ב. ירי צלפים - על המפקדים לתת דגש להוראות ייחודיות אלו בתדרוכי צלפים לפני פעילות.